Hallitusneuvos Marika Paavilainen
Valtioneuvoston kanslia
Terveet tilat 2028 –toimenpideohjelma, hankejohtaja

Kuuleminen eduskunnan ympäristövaliokunnassa 25.9.2018 Terveet tilat 2028 –ohjelmasta hallituksen vuoden 2019 talousarvioesityksen käsittelyyn liittyen (HE 123/2018 vp)

Terveet tilat 2028 –ohjelmasta

Terveet tilat 2028 -ohjelmalla puututaan sisäilmaongelmiin. Yhteistyötä virittämällä ja tukemalla löydetään keinot tervehdyttää julkiset rakennukset ja tehostaa sisäilmasta oireilevien hoitoa ja kuntoutusta. Vastuu kiinteistöjen kunnosta on kiinteistön omistajilla. Kymmenvuotisen ohjelmakauden aikana vakiinnutetaan kiinteistönpitoon toimintatapa, **Terveet tilat 2028 –toimintamalli**, jossa rakennusten kunto, sopivuus käyttötarkoitukseensa ja käyttäjien kokemukset arvioidaan säännöllisesti. Uuden toimintatavan on tarkoitus parantaa esimerkiksi monien päiväkotien, koulujen ja kasarmien sisäilmatilannetta. Tämä edellyttää, että sisäilmaongelmien tunnistaminen, selvittäminen ja niihin puuttuminen kuuluvat hyvän kiinteistönpidon arkeen. Kun ongelmia ilmaantuu, ne osataan tunnistaa ja ratkaisu löydetään ripeästi.

Valtioneuvoston periaatepäätös Terveet tilat 2028 –toimenpideohjelmasta hyväksyttiin 3.5.2018. Toimenpideohjelmaa valmisteliin ministereiden Kimmo Tiilikainen, Annika Saarikko ja Sanni Grahn-Laasonen ohjauksessa. He esittelivät ohjelman tiedotustilaisuudessa 3.5.2018 (linkki tiedotustilaisuuden aineistoon sekä toimenpideohjelmaan suomeksi ja ruotsiksi http://vnk.fi/terveet-tilat-2028) .

Valtioneuvosto asetti ohjelman toimeenpanoa varten johtoryhmän ja pääsihteeristön 27.6.2018. Ohjelma on poikkihallinnollinen. Sen toimeenpanoa koordinoi valtioneuvoston kanslia ja toimeenpanosta vastaavat hallinnonaloillaan ympäristöministeriö, sosiaali- ja terveysministeriö sekä opetus- ja kulttuuriministeriö.

Kymmenvuotisen ohjelmakauden aikana toteutetaan lukuisia **toimenpiteitä seitsemällä eri alueella**:

1) kohti kokonaisvaltaista hyvinvoinnin edistämistä ja käyttäjien huomioon ottamista julkisissa rakennuksissa (Terveet tilat 2028 –toimintamalli)
2) vuorovaikutus ja viestintä (avoin tiedonvälitys, hyvät kokemukset esiin)
3) terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen
4) rakentamiseen, kiinteistöjen käyttöön ja ylläpitoon liittyvien prosessien vahvistaminen
5) terveen rakentamisen hankinta- ja omistuspalvelujen vahvistaminen
6) osaamisen arviointi ja tarvittavat päivitykset sekä
7) ohjelman toteutumisen ja vaikuttavuuden seuranta

Toimeenpanon tilanne

Toimet, joista lähdetään liikkeelle vuosina 2018-2019, on esitetty taulukossa liitteessä 1. Otsikkotasolla toimenpiteet ovat nämä.

- **Vuorovaikutus ja viestintä - hyvät kokemukset kaikkien käyttöön**
- **TT2028 –toimintamallin kehitystyö käyntiin**
- **Strategiseen kiinteistönhallintaan liittyvä ohjaus ja neuvonta**
- **Rakentamisen kosteudenhallintaan liittyvä ohjeistus ja koulutus**
- **Selvitys: Tilanteesta Suomessa ja vertailumaissa /julkisella ja yksityisellä sektorilla**
- **Terveen rakentamisen hankintamenettelyihin liittyvät hyvät käytännöt**
- **Osaamiskartoitus (koskee useita eri aloja)**
- **Sisäilmasta oireilevien tuki ja neuvonta**
- **Ihmisten työ- ja toimintakykyisyyden tukeminen, sosiaali- ja terveydenhuollon toimintamallien kehittäminen (aloitus)**
- **Ohjelman vaikuttavuutta seuraavien indikaattoreiden ja tilastojen kehittäminen**

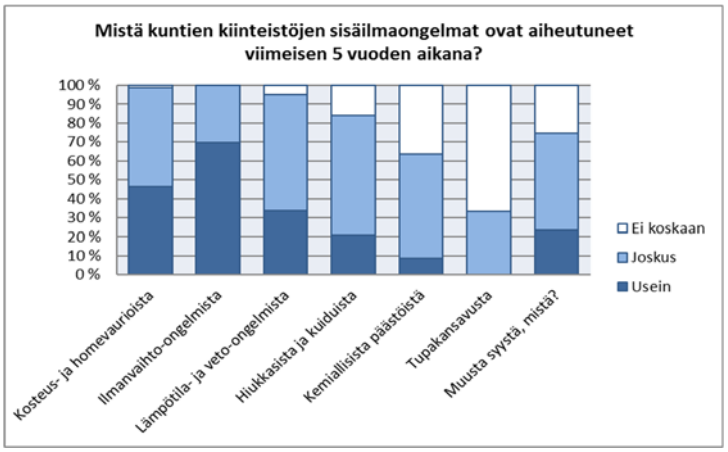
Ministerit Kimmo Tiilikainen ja Sanni Grahn-Laasonen sekä ministeri Saarikon sijaisena kansliapäällikkö Päivi Sillanaukee esittelivät toimenpideohjelman puolueiden eduskuntaryhmille parlamentaarisessa keskustelutilaisuudessa 5.6.2018. Paikalla oli kansanedustajia kahdeksasta eduskuntaryhmästä. Eduskunta toivoo konkreettisia toimia

sisäilmaongelmien vähentämiseksi hallituksen terveet tilat 2028 –hankkeelta alkumetreiltä alkaen. Hallitus toivoo säännöllistä keskustelua eduskunnan kanssa toimenpideohjelman edistämiseksi vaalikaudelta seuraavalle. Terveet tilat 2028 -ohjelma käy läpi eduskunnan sisäilmaryhmältä saamansa ehdotukset samoin kuin muutkin laajan kuulemisen tulokset ohjelman toimeenpanossa.

Terveet tilat 2028 –toimintamallin kehittäminen ja kokeileminen saman tien kiinteistönpidon työtapana perustuu kuntien hyviin kokemuksiin, joita on esitelty mm Terveet tilat 2028 –sidosryhmätilaisuuksissa keväällä 2018 (tallenteet löytyvät http://vnk.fi/terveet-tilat-2028 sivustolta). Yhteistyötä kuntien kanssa jatketaan mm alueellisissa tilaisuuksissa vuonna 2019.

Suomessa on urakoitu rakennusten kosteus- ja homeongelmien ratkaisemiseksi hyvällä menestyksellä. Eduskunnan tarkastusvaliokunta on selvittänyt tätä erikseen julkaisussaan Rakennusten kosteus- ja homeongelmat (tarkastusvaliokunnan julkaisu 1/2012). **Terveet tilat 2028 –toimenpideohjelman valmistelussa todettiin, että sisäilmaongelmaa on katsottava laajempana kysymyksenä ratkaisujen löytämiseksi.** Kosteus- ja homekysymykset ovat edelleen ytimessä. Laajempaa otetta edellyttävät kokonaisvaltainen hyvinvoinnin edistäminen ja käyttäjien huomioon ottaminen. Hallitus vastaa toimenpideohjelmalla myös eduskunnan vaatimuksiin puuttua rakennusten sisäilmaongelmiin tehokkaammin.

Terveet tilat 2028 -**ohjelma painottuu sisäilman laatuun julkisissa rakennuksissa julkisia palveluita tarjoavien ja käyttävien ihmisten suojelemiseksi.** Tällä hetkellä yleisimpiä sisäilmaongelmien syitä julkisissa rakennuksissa ovat puutteellinen tai väärin toimiva ilmanvaihto, kosteus- ja homevauriot, lämpötilaongelmat, mineraalikuitupölyongelmat sekä kemialliset epäpuhtaudet ja radon. Sisäilmaongelmaisissa rakennuksissa esiintyy usein monia haittatekijöitä yhtä aikaa. Yhteistyötä tehdään yksityisen sektorin kanssa ja tavoitteena on kehittää yhdessä kestäviä kiinteistön hallinnan strategisia käytäntöjä. Terveyteen, hyvinvointiin ja sosiaalisiin suhteisiin liittyvien ongelmien lisäksi julkisten tilojen sisäilmaongelmat aiheuttavat taloudellisia vaikutuksia.

Terveet tilat 2028 -ohjelman toimet kytkeytyvät tiiviisti työhön, jota tehdään jo nyt kunnissa, aluehallinnossa, ministeriöissä ja lukuisissa järjestöissä ja yrityksissä. Ohjelma tukee ja tehostaa tätä työtä.
Toimintatapojen ja niihin liittyvien asenteiden muutos vie aikansa. Suomessa muutos halutaan toteuttaa tulevien kymmenen vuoden aikana. Rakennuskannan kunto, sisäilman laatu ja rakennusten sopivuus käyttötarkoitukseensa edellyttävät tulevaisuudessa merkittäviä investointeja uudis- ja korjausrakentamiseen ja muihin tilaratkaisuihin (vuokra, lainajärjestelyt, yhteiskäyttö yms). Tämä tilanne olisi nähtävä mahdollisuutena suunnitella tilat joustaviksi, käyttää luotettavia materiaaleja sekä siirtyä oikea-aikaiseen ja ennaltaehkäisevään kiinteistönpitoon.

Toimeenpano-organisaatio. Toimeenpanon johtoryhmään kuuluvat puheenjohtaja ministeri Kimmo Tiilikainen hallituksen edustajana, sekä edustajat sosiaali- ja terveysministeriöstä, ympäristöministeriöstä, opetus- ja kulttuuriministeriöstä, valtioneuvoston kansliasta ja valtiovarainministeriöstä. Johtoryhmää avustaa **pääsihteeristö**, johon kuuluvat hankejohtaja ja projektisuunnittelija valtioneuvoston kansliasta sekä asiantuntijat ympäristöministeriöstä, sosiaali- ja terveysministeriöstä ja opetus- ja kulttuuriministeriöstä.

Eri toimenpiteiden etenemistä seuraa ja tukee laaja sidosryhmien kokoonpano, joka kokoontuu 1-2 kertaa vuodessa ja jota pääsihteeristö avustaa. Tavoitteena on, että sidosryhmien työn lisäksi verkkosivun kautta kaikki kiinnostuneet

voisivat rekisteröityä **TT2028-verkostoon**. Verkostoon rekisteröityneet saavat uutiskirjeen, jonka avulla seurataan tapahtumia, tiedonvaihtotilaisuuksia ja toimenpanon etenemistä.

Rahoituskehys

Terveet tilat 2028 -ohjelma **sisältyy julkisen talouden suunnitelmaan vuosille 2019–2022**. Kehys vuosille 2020-2022 on 1,5 miljoonaa €. Talousarvioesityksessä vuodelle 2019 esitetään ohjelman yhteiselle momentille 700 000 € määrärahaa.

Valtioneuvoston periaatepäätöksessä Terveet tilat 2028 –ohjelmasta edellytetään jo vuonna 2018 toimenpiteitä, joilla hallitus vastaa eduskunnan vaatimuksiin siitä, että sisäilmaongelmien ratkaisun on ryhdyttävä ja sisäilmasta oireilevia ihmisiä autettava. näistä hallitus tulee raportoimaan eduskunnalle tammikuun 2019 tilanteen mukaan. Vuonna 2018 ja 2019 aloitettavat toimet ovat valtioneuvoston periaatepäätöksen linjausten mukaiset valtakunnan laajuista vuorovaikutusta ja viestintää tukevan verkkovälineen perustaminen ja sen ylläpito, hyvien käytäntöjen jakaminen, kosteudenhallinnan käytäntöjen ohjeistus ja koulutus, ihmisten tuen ja hoidon tehostaminen ja kuntoutuksen kehittäminen sekä julkisten rakennusten kuten koulujen toiminnallisuuden parantaminen. Vuonna 2019 on tarkoitus käynnistää laaja eri aloja koskeva kartoitus osaamisesta ja koulutustarpeista, jota on virkayönä valmisteltu OKM:ssä vuonna 2018. Lisäksi vuonna 219 on tarkoitus aloittaa tutkimushanke muunneltavista, monikäyttöisistä ja turvallisista oppilaitoksista. Hanke palvelee laajemminkin monikäyttöisten ja joustavien tilojen suunnittelua julkisiin rakennuksiin.

Määrärahat

	2018	**2019**	**2020**	**2021**	**2022**
Kehyskauden 2019-2022 varaus	-	500 000 €	1,5 milj €	1,5 milj €	1,5 milj €
Lisätalousarvio 2018	500 000 €				
Talousarvioesitys 2019		*700 000 €*			

- Muut rahoituslähteet: Osa toimenpiteistä toteutetaan vastuuministeriöiden käyttöön osoitetusta muista määrärahoista

Nykyinen ja tulevat hallitukset raportoivat eduskunnalle hallituksen vuosikertomuksen yhteydessä toimenpideohjelman etenemisestä. Ohjelman onnistumisen **mittareina ovat** kuntien ja valtion omistaman rakennuskannan kunnon paraneminen ja sisäilmaongelmista kärsivien määrän väheneminen vuoden 2028 loppuun mennessä.

Hankekohtainen momentti mahdollistaa horisontaalisiin tavoitteisiin pyrkivän muutoksen seurannan kattavasti. Yhteistä momenttia ja sen käyttöä koordinoi valtioneuvoston kanslia. Terveet tilat 2028 –toimenpideohjelmaa rahoitetaan yhteisen momentin lisäksi myös muista pääluokista. Tätä kokonaisuutta seurataan ja siitä raportoidaan vuosittain ohjelman etenemisen ja tuloksellisuuden arviointiin.